

Venla Moilanen

MEDIAKASVATUKSEN HYÖDYNTÄMI- NEN VARHAISKASVATUKSEN S2- OPETUKSESSA

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Venla Moilanen	Sosionomi (AMK)	Helmikuu 2018
Opinnäytetyön nimi		
Mediakasvatuksen hyödyntäminen varhaiskasvatuksen S2-opetuksessa		32 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja		
Helsingin kaupunki		
Ohjaaja		
Virve Remes		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten mediakasvatuksen keinoja voi hyödyntää varhaiskasvatuksen S2-opetuksessa. Työssä tutkittiin sitä, miten lisätä mediakasvatuksen osaamista päiväkodissa. Tavoitteena oli tehdä materiaalipaketti helsinkiläisen päiväkodin käyttöön, mitä päiväkodin työntekijät voivat hyödyntää lasten kanssa.</p> <p>Opinnäytetyö oli toiminnallinen opinnäytetyö, jossa käytettiin osallistuvaa havainnointia tietojen keräämisessä. Havainnointia toteutettiin 4–5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Havainnoinnin lisäksi käytössä oli palautekysely päiväkodin henkilökunnalle. Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käsitellään varhaiskasvatusta, mediakasvatusta ja S2-opetusta. Opinnäytetyöhön kuului prosessinkuvaus, jossa kerrotaan opinnäytetyön ideoinnista ja suunnittelusta, materiaalin työstämisestä ja valmiin materiaalin arvioinnista. Materiaalin nimeksi tuli ”Pöllön tarina - Mediakasvatuksen hyödyntäminen varhaiskasvatuksen S2-opetuksessa”. Materiaaliin koottiin mediakasvatuksen keinoja, eli leikkejä ja ideoita, joita voi käyttää S2-opetuksessa varhaiskasvatuksessa. Osiot suunnattiin 4–5-vuotialle lapsille, mutta niitä pystyy soveltamaan myös eri-ikäisten lasten kanssa.</p> <p>Materiaali antoi päiväkodin työntekijöiden käyttöön paljon erilaisia ideoita käyttää mediakasvatusta ja hyödyntää sitä S2-opetuksessa. Lapsia havainnoimalla pystyi näkemään, kuinka medialaitteiden käyttö on heille mieluisaa. Medialaitteet tarjoavat paljon mahdollisuuksia oppia kieltä. Materiaalista ilmeni se, miten mediakasvatus ja kielen oppiminen nivoutuvat toisiinsa.</p>		
Asiasanat		
kielen oppiminen, mediakasvatus, suomi toisena kielenä, varhaiskasvatus		

Author (authors)	Degree	Time
Venla Moilanen	Bachelor of Social Services	February 2018
Thesis Title		
Utilization of media education in early childhood education and teaching Finnish as a second language		32 pages 4 pages of appendices
Commissioned by		
Helsingin kaupunki		
Supervisor		
Virve Remes		
Abstract		
<p>The objective of the thesis was to examine how media education can be used in teaching Finnish as a second language in early childhood education. The aim of the thesis was to increase media education skills in a daycare center in Helsinki. The aim was to produce material that could be used with children in the daycare.</p>		
<p>The thesis was a functional study in which participatory observation was used as a research method. Observation was implemented in a group of children of 4–5 years old. In addition to observation, a survey was made with the daycare employees. The theoretical part of the thesis included early childhood education, media education, and teaching Finnish as a second language. The thesis included a process overview which contained the idea and planning of the thesis, the compilation of the material and the evaluation of the material. The material was named “The Story of The Owl - Utilization of media education in early childhood education and teaching Finnish as a second language”. The material included media education methods that could be used in teaching Finnish as a second language in early childhood education. The main target group of the material were children of 4–5 years old, but it could be modified to be used with other age groups as well.</p>		
<p>The material provided the daycare employees with a variety of ideas for using media education methods in teaching Finnish as a second language. By observing the children, it was possible to see how they enjoyed using media devices. Media devices provided many opportunities for language learning. The material affirmed how media education and language learning intertwine.</p>		
Keywords		
early childhood education, Finnish as a second language, language learning, media education		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET.....	2
3	VARHAISKASVATUS.....	2
4	MEDIAKASVATUS.....	4
4.1	Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa.....	4
4.2	Moni- ja medialukutaito.....	5
4.3	Mediakasvatuksen menetelmiä.....	7
5	S2-OPETUS.....	8
5.1	S2-opetus varhaiskasvatuksessa.....	8
5.2	Monimediainen kielenopetus.....	11
6	OPINNÄYTETYÖN PROSESSIKUVAUS.....	12
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	13
6.2	Havainnointi.....	14
6.3	Ideointi ja suunnittelu.....	15
6.4	Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet.....	15
6.5	Materiaalin työstäminen.....	17
6.6	Valmis materiaali.....	22
6.7	Arviointi.....	23
7	POHDINTA.....	24
7.1	Luotettavuus ja eettisyys.....	26
7.2	Jatkotutkimusehdotukset.....	28
	LÄHTEET.....	29

LIITTEET

Liite 1. Palautekysely henkilökunnalle

Liite 2. Materiaalin sisällysluettelo

Liite 3. Esimerkkisivu materiaalista

1 JOHDANTO

Viime vuosina yhteiskunnassamme on tapahtunut nopea teknologinen kehitys. Teknologiat ovat läsnä lähes kaikessa, mitä teemme päivittäin. Pääsy tiedon äärelle on helpottunut, ja tavat käyttää tietoa ovat muuttuneet. Maailman monimediaistuminen on luonut kielenoppimiselle ja -opetukselle uudenlaisen ympäristön. (Vaarala, Reiman, Jalkanen & Nissilä 2016, 10–11.) Suuri osa vuorovaikutuksestamme tapahtuu median kautta ja median rooli lasten arjessa on suuri. Kuitenkin suuri osa mediakasvatuksellisia keinoja jää varhaiskasvatuksen ammattilaisilta havaitsematta ja hyödyntämättä. (Mertala & Salomaa 2016, 165.)

Toiminnallisen opinnäytetyöni idea nousi työelämän tarpeesta. Aihe on ajankohtainen, sillä päiväkotiryhmät ovat yhä moninaisempia kielitaidon ja kulttuurien suhteen. Olin ollut Päiväkoti Myllynrattaassa työharjoittelussa ja siellä innostuin S2-opetuksesta. Päiväkoti kuului alueeseen, jossa näkyi vahvasti kielten ja kulttuurien moninaisuus. Päiväkodissa pyrittiin lisäämään mediakasvatusta, ja työntekijöillä oli tarve valmiiseen materiaaliin, jota käyttää hyödyksi mediakasvatuksen toteuttamisessa. Lähdin miettimään, miten yhdistäisin nämä kaksi teemaa, ja löysin materiaalia monimediaisesta kieltenopetuksesta. Mediakasvatuksen hyödyntämisestä S2-opetuksessa varhaiskasvatuksessa ei löytynyt suoraa tietoa, mutta sovelsin monimediaisen kieltenopetuksen tietoa ja päätin koota sen pohjalta materiaalipaketin työntekijöiden käyttöön.

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, miten mediakasvatusta voi hyödyntää S2-opetuksessa varhaiskasvatuksessa. Tarkoitukseni on tehdä materiaali, jota varhaiskasvatuksessa työskentelevät ammattilaiset voivat hyödyntää. Materiaalin tavoitteena on lisätä mediakasvatuksen osaamista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöni koostuu teoriaosuudesta sekä toiminnallisen opinnäytetyön raportista. Teoriaosuudessa kerron varhaiskasvatuksesta, mediakasvatuksesta ja S2-opetuksesta. Toiminnallisen opinnäytetyön raportissa kuvaan opinnäytetyön prosessia ja toiminnallisen opinnäytetyön tuotosta, eli materiaalia.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Opinnäytetyön tavoitteena on yhdistää S2-opetus ja mediakasvatus. Tavoitteena on lisätä mediakasvatuksen osaamista päiväkodissa ja antaa siihen tarkoitukseen käytännön materiaalia. Pyrin vastaamaan opinnäytetyössäni kysymykseen: "Miten mediakasvatuksen keinoja voi hyödyntää S2-opetuksessa varhaiskasvatuksessa?" Lisäksi pohdin sitä, miten monilukutaitoa voi kehittää varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöni keskeinen tuotos tulee olemaan materiaali päiväkodin työntekijöiden käyttöön. Tavoitteenani on kerätä materiaaliin erilaisia toimintaideoita S2-opetuksesta ja mediakasvatuksesta. Materiaalissa kulkee mukana tarina ja sen osiot vaikeutuvat, joten siitä voi tehdä projektin oman lapsiryhmän kanssa.

Opinnäytetyöni teoriaosuuteen pyrin etsimään mahdollisimman uutta lähdemateriaalia. Lähteenä käytin kirjoja sekä internet-lähteitä. Opinnäytetyöni pääkysymykseen ei ollut suoraa lähdemateriaalia, mutta sovelsin tietoa erilaisia lähteitä käyttäen. Esimerkiksi Tilanne päällä! Näkökulmia S2-opetukseen -kirja oli suunnattu peruskoulun opettajille, mutta sieltä löysin paljon tietoa, mitä soveltaa varhaiskasvatukseen. Käytän opinnäytetyössäni Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaa lähteinäni. Niissä painotetaan vahvasti mediakasvatusta ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista, mikä tukee opinnäytetyöni ajankohtaista teemaa.

3 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuslain mukaan: "Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa tilassa, jota kutsutaan päiväkodiksi." Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatusta voidaan järjestää myös muissa hoitopaikoissa tai sille varatussa paikassa, kuten perhepäivähoito. (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.) Opinnäytetyöni painottuu päiväkodissa tapahtuvaan varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan varhaiskasvatusta toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatus nähdään tärkeänä osana suomalaista koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatussuunnitelman tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet edistävät laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteuttamista koko maassa. (Opetushallitus 2016a, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 mukaan varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja päivähoidosta annettuun asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös soveltuvin osin säännöksiä sosiaalihuollosta, sekä hallintolakia ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta (Opetushallitus 2016, 14–15). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 sanotaan: ”Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää.” Opinnäytetyössäni tarkastelen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaa, koska opinnäytetyöni tilaaja on Helsingin kaupunki.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet perustuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, joka on synnynnäisesti utelias ja haluaa kerrata ja toistaa asioita. Havainnointi, ympäristön tarkkailu ja muiden toiminnan jäljittely ovat lapselle keinoja oppia asioita. Myös leikki on merkityksellisessä asemassa lapsen oppimisprosessissa. Leikki motivoi lasta oppimaan taitoja ja omaksumaan tietoa. Keskeisessä osassa lapsen oppimisessa ovat vertaisryhmään kuuluminen sekä myönteiset vuorovaikutussuhteet. Oppimiseen lapsi tarvitsee henkilöstön ohjausta ja tukea. Lasta innostaa oppimaan lisää kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti

haastava toiminta. Lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana. (Opetushallitus 2016a, 20.)

4 MEDIAKASVATUS

Mediakasvatus on tavoitteellista toimintaa, joka pyrkii edistämään medialukutaitoja. Siihen kuuluu kasvatusta, oppimista ja opettamista mediakulttuurissa. Lasten osallisuus mediakulttuurissa kasvattaa lasten omaa osallisuutta ja toimijuutta yhteiskunnassamme. Mediakasvatus mahdollistaa kulttuurissosiaalisen sivistyksen perinteen, kulttuurisen hiljaisen tiedon sekä historiallisen tiedon ylläpitämisen. (Mediataitokoulu 2015.)

Kerron opinnäytetyössäni, mitä mediakasvatus tarkoittaa varhaiskasvatuksessa erityisesti 4–5 -vuotiailla lapsilla. Monilukutaito on erilaisten viestien tulkintaa ja tuottamista. Lapset tarvitsevat näitä taitoja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Aikuisen mallin ja rikkaan tekstiympäristön avulla lapsen monilukutaito pääsee kehittymään. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 23.) Kerron opinnäytetyössäni monilukutaidosta ja keinoista ja menetelmistä, joita voi käyttää lapsiryhmässä.

4.1 Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatustalaki (36/1973, 2a§) määrittelee lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, elinikäisen oppimisen ja koulutuksellisen tasa-arvon tukemisen, lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittämisen, lapsen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamisen sekä lapsen ohjaamisen eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. Mediakasvatus tukee laaja-alaisesti lapsen elämäntaitojen vahvistamista ja on osaltaan varhaiskasvatusten tavoitteiden toteutumista. (Mertala & Salomaa 2016, 158.)

Lähtökohtana mediakasvatuksen toiminnalle ovat tavoitteiden asettaminen, eli mitä mediakasvatuksella halutaan saavuttaa ja mitkä menetelmät tukevat tavoitteiden saavuttamista. Mediakasvatuksen keinoja voivat olla opetustuokioid

tai projektit, mutta parhaimmillaan se on osana päivittäisissä vuorovaikutus- ja kasvatustilanteissa. Mediakasvatuksen avulla voi medialukutaidon lisäksi kehittää minäkuvan rakentumista, sosiaalisia taitoja ja toisen kunnioittamiseen liittyviä asenteita. Mediakasvatuksessa on tärkeintä uteliaisuus ja tutkiva asenne mediakulttuuria kohtaan. Aikuisen ei tarvitse osata itse ensin kaikkea, vaan myös lapsi voi opettaa aikuista. Tämä mahdollistaa dialogisen mediakasvatuksen, missä korostuvat vertaisoppiminen ja -opettaminen. (Mediataitokoulu 2015.)

4-vuotiaalle lapselle on tyypillistä mielikuvamaailman rikastuttaminen, mikä näkyy hänen käytöksessään osoittaessaan mielenkiintoa satuihin, kuvaohjelmiin ja digitaalisiin peleihin (Valkonen 2014a). 5-vuotiaalla on jo hyvin erilaisia kognitiivisia ja emotionaalisia taitoja tulkita mediaa ja hän eläytyy hyvin voimakkaasti tarinoiden ja samaistuu mediahahmoihin. Kuvaohjelmat ja pelit antavat lapselle mahdollisuuden peilata niitä omaan sisäiseen maailmaansa ja käsitellä askarruttavia asioita. Aikuisen rooli on tarjota lapselle erilaisia mahdollisuuksia käsitellä median synnyttämiä kokemuksia. Aikuinen myös varmistaa, että mediasisällöt ovat lapsen iän ja kehityksen mukaisesti lapselle soveltuvia. (Valkonen 2014b.)

4.2 Moni- ja medialukutaito

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen kuuluvat taitoihin, joita tarvitaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Ne ovat myös oleellinen osa ihmisten välistä vuorovaikutusta ja kuuluvat lasten ja perheiden arkeen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittymistä, sillä ne edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämistä. Siihen liittyy erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Erilaiset lukutaidot, kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito, ovat osa monilukutaitoa. (Opetushallitus 2016a, 23–24.)

Monilukutaitoa voi harjoitella lasten kanssa nimeämällä asioita ja esineitä sekä opettelemalla erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa ympäristöissä. Tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin tutustuminen kehittävät lasten monilukutaitoa. Leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa ja taiteellisessa kokemisessa hyödynnetään digitaalista dokumentointia. Lapsille tulee antaa myös mahdollisuus tuottaa sisältöjä itse käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa. (Opetushallitus 2016a, 24.)

Monilukutaidon pedagogiikassa Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma painottaa lasten toiminnallisuutta ja osallisuutta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten oma kokemusmaailma, mielenkiinnon kohteet ja toimintaympäristö välineinen ja sisältöineen. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia ja välineitä tuoda esiin omia ideoita ja ajatuksia. Lasten mediaan liittyviä leikkejä, kokemuksia ja osaamisia hyödyntää toiminnassa. Toiminnassa näkyvät myös mediamailman moninaisuus, kuten kirjat, kuvat, ohjelmat, pelit ja digitaaliset sisällöt. Aikuisen malli, rikas tekstiympäristö, lasten tuottama kulttuuri sekä lapsille soveltuvat kulttuuripalvelut auttavat kehittämään lasten monilukutaitoa. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 22–24.)

Medialukutaito on mediakasvatuksen keskeisimpiä käsitteitä, ja se voidaan nähdä mediakasvatuksen tavoitteena. Medialukutaidon käsitteelle on monia määritelmiä, ja käsite ymmärretään eri yhteyksissä eri tavoin. Tämä kertoo käsitteen moninaisuudesta ja laajuudesta. Suomessa medialukutaidon katsotaan viittaavan kaikkeen mediaan. Monilukutaito ja medialukutaito nivoutuvat jossain määritelmässä yhteen, vaikka ne ovat erillisiä käsitteitä. (Palsa 2016, 37, 39, 51.) Medialukutaitoon liittyy kyky saavuttaa, analysoida, arvioida ja tuottaa informaatiota eri tarkoituksiin. Siihen liittyvät myös osallisuus, itseilmaisu ja eettisyys osaamisena ja sivistyksenä. Vaikka pieni lapsi ei osaa vielä lukea, voi hän silti opetella ikätasoistansa medialukutaitoa. Varhaiskasvatuksessa medialukutaidon tukemisessa on tärkeää vastata lapsille ajankohtaisiin tarpeisiin lapselle sopivin pedagogisin menetelmin. (Mertala & Salomaa 2016, 158.)

Mediakasvatuksen tärkeänä tavoitteena on laaja kulttuurinen ja sivistyksellinen medialukutaito. Medialukutaito pitää sisällään ymmärrystä, taitoja, kokemusta ja kriittistä kykyä arvioida ympäröivää yhteiskuntaa. (Mediataitokoulu

2015.) Medialukutaito on ymmärrys siitä, miten media toimii, kuinka merkityksiä tuotetaan sekä kuinka kuvilla ja mielikuvilla ohjataan käyttäytymistä (Nevala & Kiesiläinen 2011, 23).

4.3 Mediakasvatuksen menetelmiä

Tänä päivänä havainnollistamme maailmaa yhä enemmän median välityksellä. Kännykkäkameroiden myötä videokuvaamisesta on tullut osa ihmisten arkea ja tapa hahmottaa maailmaa. Siksi videokuvan tuottamista voisi verrata kirjoittamistaitoon. Ilman taitoa tuottaa itse ihminen jää helposti vastaanottavan yleisön rooliin eikä medialukutaitokaan pääse kehittymään. Kamerakynän pedagogiikka kehittää lapsen omaa audiovisuaalista ajattelua ja käsialaa. Se luo tärkeän pohjan median tavoitteelliselle käyttäytymiselle. Kamerakynä-ajattelussa videokameraa hyödynnetään erilaisten asioiden opetuksen välineenä. Kamera ei itsessään ole opetuksen kohde, vaan sen käyttäminen on toimintamenetelmä, joka edistää muuta oppimista. (Nevala & Kiesiläinen 2011, 23–24.)

Kamerakynä-ajattelun lähtökohtana on se, että videokameraa käytetään kynän tavoin. Videokamera on monipuolinen väline asioiden havainnointiin ja uudelleen esittämiseen, tiedon välittämiseen, vaikuttamiseen sekä itsensä ilmaisemiseen. Omien ajatusten ilmaisu ja vuorovaikutus tukevat oppimista ja nämä ovat myös videokuvaamiselle ominaisia toimintatapoja. Kamerakynäpedagogiikassa tuloksia ei määritellä ennalta, joten lapsi saa ilmaista itseään luovasti ja havainnoida maailmaa uusilla tavoilla. Kamerakynä-ajattelulla on myös yhteys kielenkehitykseen. Elokuvan voidaan sanoa olevan kielenkaltainen merkkijärjestelmä, jolla on oma kielioppinsa. (Nevala & Kiesiläinen 2011, 24, 26–28.)

Mobiililaitteita, kuten puhelinta ja tablettia, voi käyttää monenlaiseen opetukseen. Virtuaaliympäristöjä on paljon, ja niitä voi käyttää oppimista tukevana ympäristönä monilla eri tavoilla. Niissä voi suorittaa tehtäviä, ratkaista ongelmia tai tutkia asioita. Virtuaalimaailmassa voi tulla mahdolliseksi se, mikä ei fyysisessä maailmassa ole mahdollista. Mobiilioppimisen kautta lapsi voi toimia omaehtoisesti, jolloin se tukee lapsen aktiivisuutta ja toimijuutta. Mobii-

lioppimiseksi voi kutsua niitä tilanteita, joissa mobiililaitetta käytetään yhteisesti sovitun asian tai sisällön äärellä. Kyseessä voi olla mobiililaitteilla oppiminen tai mobiililaitteista oppiminen. Mobiilioppimista voi myös ajatella tapana suhtautua oppimiseen, joka ylittää rajoja ja saa liikkeelle. (Sintonen, Ohls, Kumpulainen & Lipponen 2015, 4–6.)

5 S2-OPETUS

S2 tarkoittaa *suomi toisena kielenä ja kirjallisuus* -oppiaineen oppimäärää, jota oppilas voi opiskella peruskoulussa. S2-opetuksen piiriin voi päästä oppilas, jos hänen äidinkiелensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. S2-opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä ja tarjota välineitä kielitaidon edistymiseen. Opetuksen tarkoituksena on auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. (Opetushallitus 2016b, 3–6.)

Varhaiskasvatuksessa S2-opetuksen tavoitteena on lapsen puhumisen ja ymmärtämisen taidon kehittäminen. Lapsen omaa äidinkieltä tuetaan huoltajien kanssa sovittavin keinoin. Lapsen oman äidinkielen taito on pohjana suomen kielen oppimiselle. Lastentarhanopettajalla on päävastuu S2-opetuksesta. Hän vastaa opetuksen suunnittelusta ja tavoitteiden toteutumisesta, mutta koko ryhmän henkilökunta osallistuu S2-opetuksen toteuttamiseen. Varhaiskasvatuksen kaikessa toiminnassa huomioidaan S2-opetuksen näkökulma ja lapsille järjestetään päivittäin erilaisia kielenkäyttötilanteita. (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.)

5.1 S2-opetus varhaiskasvatuksessa

Helsingin varhaiskasvatuksessa on paljon lapsia, jotka tarvitsevat S2-opetusta. Vuoden 2015 lopussa Helsingin kunnallisessa päivähoitossa 17 % lapsista puhui äidinkielenään jotain muuta kuin suomea tai ruotsia (Helsingin kaupunki tietokeskus 2017). Varhaiskasvatus on S2-opetuksen avulla tärkeässä roolissa maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutumisessa. Varhaiskasvatuk-

sessä S2-opetuksen tavoitteena on luoda pohja toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Se tarkoittaa, että lapsi pystyy puhumaan, ymmärtämään ja ajattelemaan kahdella kielellä ja automaattisesti vaihtamaan niitä, vaikka kielet eivät ole osaamisessa samalla tasolla. S2-opetuksen prosessissa lapsen kulttuuritausta huomioidaan, ja varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä hänelle laaditaan kaksikielisyyden suunnitelma. (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa; Halme & Vajala 2011, 21.)

Lapsella on luontainen motivaatio oppia kieltä (Halme & Vajala 2011, 21). Varhaiskasvatuksessa kielen opetus on johdonmukaista ja suunnitelmallista. Aikuisen tehtävänä on tunnistaa, miten lapsi oppii kieltä. Aikuinen rohkaisee ja kannustaa käyttämään kieltä ja auttaa lasta ymmärtämään, mitä päivän eri tilanteissa tapahtuu esimerkiksi kuvien avulla. Lapsi ei opi kieltä, jos hän kuulee sitä vain passiivisesti taustalla ja siksi aikuisen tehtävänä on luoda kielelle merkitys. (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.)

Kieltä opitaan vuorovaikutuksessa, jolloin keskustelijat jakavat toisilleen kielellisiä resursseja. Vuorovaikutuksessa ei omaksuta pelkästään sanastoa tai rakenteita vaan kielen eri tasoja. Vuorovaikutustilanteen antavat mahdollisuuden tulkintojen ja ilmausten käyttöyhteyksien laajentamiseen tilanteen mukaan. Esimerkiksi keskustellessa toinen voi auttaa löytämään oikean sanan, jos toinen ei sitä muista. (Vaarala ym. 2016, 30–31.) Lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutussuhteen synnyttää aikuisen kiinnostus ja sitoutuneisuus lasta ja tilannetta kohtaan. Sensitiivinen aikuinen havaitsee lapsen sanattoman viestinnän ja vastaa niihin. Lapselle tulee tunne, että aikuinen on kiinnostunut hänestä ja haluaa ymmärtää. (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.)

Päivittäin toistuvat hoivatilanteet ja arjen hetket aikuisen ja lapsen välillä kehittävät lapsen kielenkehitystä kuin itsestään. Aikuisten on havaittu muuntavan kielellisiä ilmaisujaan puhuessaan lasten kanssa. Aikuiset käyttävät lyhyitä, kieliopillisesti selkeitä lauserakenteita, kertaavat tapahtumia, toistavat sanoja sekä nimeävät asioita ja esineitä. Äänenpainot ja -sävyt ovat erilaisia kuin aikuisten keskinäisessä puheessa. Leikkiminen, pelien pelaaminen, kirjojen lukeminen, tarinoiden ja lorujen kertominen ja lapsen kanssa jutteleminen ovat

luontevia aikuisen ja lapsen välisiä toimintoja. Näissä hetkissä aikuinen myötäilee omalla käyttäytymisellään lapsen kehittyviä taitoja ja asettaa tilanteen vaatimukset niitä vastaaviksi. Aikuisen on tärkeää havaita, milloin lapsi tarvitsee tukea ja milloin hänelle taas on annettava aikaa ja toimintamahdollisuuksia. (Lyytinen 2014, 66–67.)

Aikuisen on hyvä kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön, sillä aikuisen antama kielellinen malli isossa osassa lasten kielenkehitystä. Esimerkiksi lapsen harjoitellessa toista kieltä aikuinen toistaa oikean kielellisen muodon omassa puheessaan kiinnittämättä huomiota lapsen virheisiin. Varhaiskasvatuksessa lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin. (Halme & Vajala 2011, 21; Opetushallitus 2016, 30.)

S2-opetuksessa yhtenä tärkeänä periaatteena on se, että kielenoppimista ja -opetusta ohjaavat oppijan kielenkäytön tarpeet. Arjessa oppija kohtaa jatkuvasti uusia tilanteita, joissa tulee käyttää ja ymmärtää opittavaa kieltä moninaisesti. Tällöin kielenoppimisen perinteinen keino oppia asioita, jossa asioita opetellaan helpoista asioista kohti vaativampia asioita, ei toimi. Oppija on koko ajan tekemisissä kaikenlaisen kielen aineksen kanssa ja joutuu alusta alkaen itse toimimaan kielellä monenlaisissa tilanteissa. (Vaarala ym. 2016, 30.)

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot ovat sidoksissa kielen kehittymiseen. Leikki on hyvä vuorovaikutuksen ja kielen oppimisen väline, sillä lapsi oppii kieltä seuraamalla ja jäljittelemällä muita. Kielen kehitykselle on tärkeää, että lapsi saa ystäviä, ja ystäviä saadakseen lapsi tarvitsee aikuista päästäkseen mukaan leikkiin. Leikissä aikuisen on tärkeää olla mukana sanoittamassa ja auttamassa lasta ymmärtämään, mistä leikissä on kysymys. (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.) Ryhmässä tapahtuvissa leikissä tulee esille kerrontaan pohjautuvaa ajattelua sekä kielellisiä ilmaisuja. Leikkiessään lapset harjoittelevat erilaisia taitoja kuten neuvottelu-, suunnittelu- ja sovittelutaitoja. He jatkavat, täydentävät ja korjaavat toistensa puhetta. (Lyytinen & Lautamo 2014, 239.)

Lapsilla on erittäin hyvä kyky oppia kahta kieltä samanaikaisesti. Monikielisyys ei hidasta lapsen kielenkehitystä eikä aiheuta kielenkehityksen häiriöitä. Lapsen kielitaito saattaa vaihdella siten, että toinen kieli on hiukan kehittyneempi. (Ahonen, Määttä, Meronen & Lyytinen 2014, 83.) Vaikka lapsen kotona puhutaisiinkin hänen äidinkieltään, saattaa äidinkielen kehitys hidastua sen takia, että ympäristössä puhutaan muuta kieltä. Moni lapsi tarvitsee enemmän aikaa kahden kielen oppimiseen. Aika on kuitenkin monin verroin lyhyempi kuin se aika, jota käytetään koulussa uuden kielen oppimiseen. (Vaarala ym. 2016, 23.)

5.2 Monimediainen kieltenopetus

Teknologiaa on pitkään hyödynnetty kielten oppimisessa. Oppimisen lähtökohta on muuttunut siihen suuntaan, että tietokoneen käyttöä ei opetella, vaan opetellaan asioita tietokoneen avulla. (Taalas 2005, 53.) Tänä päivänä teknologia on moninaistunut ja käytämme sitä päivittäin. Tämän seurauksena tietoa on helposti saatavilla ja tavat käyttää tietoa ovat muuttuneet. Keskiössä ovat tiedon hakemiseen ja käsittelyyn liittyvät taidot, eli millaista tietoa mihinkin tarkoitukseen tarvitaan, mistä ja miten tietoa haetaan sekä miten haettua tietoa arvioidaan ja jaetaan muille. Kielen käyttö ja media ovat kytköksissä toisiinsa, sillä molemmat muovaavat toisiaan. Esimerkiksi median kautta tekstin sijasta tai sen ohessa voi lähettää kuvan, jolloin ilmaisu muuttuu monimediaiseksi. Maailman monimediaistuminen on luonut kielenoppimiselle ja -opetukselle uudenlaisen ympäristön. (Vaarala, Reiman, Jalkanen & Nissilä 2016, 10–11, 117.)

Monimediaisen kieltenopetuksen ajatuksena on hyödyntää digitaalisia sovelluksia, joissa visuaaliset ja audiovisuaaliset keinot muodostavat oppimisprosessin tarkoituksen mukaiseksi kokonaisuudeksi. On olennaista ymmärtää oppijan teksti- ja mediakäytänteiden luontaista monimediaisuutta ja pyrkiä kehittämään käytänteitä tavoitteellisen toiminnan suuntaan. On tärkeää, että se, mitä halutaan tehdä, ja siihen tarkoitettu työkalu sopivat yhteen. Oppija nähdään aktiivisena toimijana ja sisällöntuottajana, jolloin opettava aikuinen ei voi täysin ennakoida oppimistilannetta. Opettaja ja oppijat yhdessä muovaavat

toiminnan ja sisällöt tavoitteiden suuntaisesti, eli oppimistilanne rakentuu näiden ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. (Juurakko-Paavola 2017; Vaarala ym. 2016, 12, 118.)

Kirjat ja sadut kuuluvat mediakasvatukseen. Kirjallisuuden rooli on tärkeä S2-opetuksessa lapsen ajattelun ja identiteetin kehittymisen kannalta. Kirjallisuutta voi käyttää hyödyksi S2-opetuksessa, erityisesti sana- ja ilmaisuvaraston laajentamisen näkökulmasta. Perinteisten kuvakirjojen, sarjakuvien ja kirjojen rinnalle ovat tulleet netistä luettavat e-kirjat, äänikirjat tallenteina sekä tarinalliset nettipelit. Internetissä on myös saatavilla ääneen luettuja satuja ja tarinoita. Suomalaisten lastenkirjallisuuden pohjalta tehdään elokuvia ja tv-sarjoja. Näiden hyödyntäminen opetuksessa on tärkeää, sillä siten lapsi pääsee lähemmäksi ikätoverin suomea äidinkielenään puhuvan lapsen kokemusmaailmaa. (Vaarala ym. 2016, 126.)

6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIKUVAUS

Toiminnallisen opinnäytetyöni prosessi alkoi joulukuussa 2016. Päätin silloin opinnäytetyöni aiheen ja ryhdyin työstämään sitä. Olin työharjoittelussa päiväkodissa, jonka kanssa sovin opinnäytetyön tekemisestä. Päiväkodista nousseen tarpeen mukaisesti aloin koota materiaalipakettia, jossa yhdistyvät mediakasvatus ja S2-opetus. Opinnäytetyön materiaali on tarkoitettu varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Materiaali on suunnattu 4–5-vuotiaille lapsille, mutta sitä voi myös soveltaa nuoremmille ja vanhemmille lapsille. Ikärajan tein siksi, koska ryhmä, jonka kanssa testasin materiaalin ideoita, koostui 4–5-vuotiaista lapsista. 4–5-vuotiaiden lasten kasvun ja kehityksen jätin opinnäytetyöstäni pois, koska siitä olisi tullut liian laaja. Opinnäytetyö on suunnattu päiväkodin henkilöstön käyttöön, joten heille lasten kasvua ja kehitystä koskeva tieto on jo tuttua.

Opinnäytetyöni tilaaja on Helsingin varhaiskasvatusvirasto. Tuotokseni on tarkoitettu erityisesti 4–5-vuotiaille, mutta sen tietoa voi soveltaa myös pienempien lasten ryhmässä sekä esiopetuksessa. Näin voi Päiväkoti Myllynrataan kaikki lapsiryhmät ottaa suunnittelemani materiaalin käyttöönsä. Opinnäyte-

työni materiaalia voivat hyödyntää myös muut päiväkodit, jotka ovat suunnitelmassa S2-toimintaa ryhmällensä. Siitä saa myös ideoita mediakasvatukseen ja sitä kautta monilukutaidon harjaantumiseen. S2-lastentarhanopettajat voivat hyödyntää opinnäytetyöni tuotoksen materiaalia työssään ja jakaa sitä päiväkodeille.

Opinnäytetyön prosessi kesti koko vuoden, ja tammikuussa 2018 sain sen valmiiksi. Keväällä 2017 testasin lapsiryhmän kanssa erilaisia mediakasvatukseen liittyviä keinoja ja menetelmiä ja havainnoin lapsia. Kesällä 2017 kokosin materiaalin. Syksyllä 2017 annoin materiaalin päiväkodille testattavaksi ja tein siihen viimeistelyjä.

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle ja sen tavoitteena on tuottaa konkreettinen tuotos esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu opas tai jonkin tapahtuman järjestäminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnallinen opinnäytetyö on usein työelämälähtöinen, jolloin tekijä pääsee peilaamaan omia tietojaan ja taitojaan työelämäään ja sen tarpeisiin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 17.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei tarvitse välttämättä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Sen toteuttamiseen kuuluu tutkimuksellinen selvitys idean tai tuotteen toteutustapaan. Toteutustapa tarkoittaa keinoja, joilla tuotoksen sisällön materiaali hankitaan sekä sitä, miten se toteutetaan. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole myöskään välttämätöntä analysoida kerättyä aineistoa yhtä tarkasti ja järjestelmällisesti kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Esimerkiksi haastatteluaineistolla kerättyä tietoa käytetään päättelyn ja argumentoinnin tukena sekä luomaan teoreettisen osuuden luotettavuutta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56–58.)

Toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä on kirjoitettava työprosessi opinnäytetyöraportiksi. Raportti muistuttaa tekstilajina kertomusta. Sen juoni etenee sen mukaan, miten tekijä on edennyt projektin aikana. Siitä selviää, mitä, miksi ja

miten opinnäytetyötä on tehty ja millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päästy. Lukijan tulisi pystyä päättelemään raportista, miten tekijä on opinnäytetyössään onnistunut ja millaista on ollut hänen ammatillinen kasvunsa prosessin aikana. (Vilka & Airaksinen 2003, 65, 82.)

6.2 Havainnointi

Havainnointia käytetään tietojen keräämiseen tieteellistä tutkimusta varten. Havainnointia voidaan tehdä ihmisten luonnollisessa ympäristössä eli siellä, missä ihmiset elävät sekä laboratorio-olosuhteissa. Luonnollisessa ympäristössä tehtyjen havaintojen etu on se, että havainto tehdään aina siinä asiayhteydessä, jossa se ilmenee. Havainnointi sopii tutkimuksiin, joissa tutkitaan yksittäisen ihmisen toimintaa, tekstejä, esineitä, kuvia, luontoa tai ympäristöä. Se sopii menetelmäksi myös silloin, kun tutkitaan vaikeasti ennakoitavia ja nopeasti muuttuvia tilanteita tai lapsia ja nuoria. Havainnointi on ensisijaisesti laadullisen tutkimusmenetelmän aineiston keräämisen menetelmä. (Vilka 2006, 37–38.)

Osallistuva havainnointi tarkoittaa, että tutkija osallistuu tutkimuskohteensa toimintaan tutkimuskohteen ehdoilla. Havainnointi on jollakin tavalla ennalta suunniteltu valitun näkökulman avulla tai teoreettisen näkökulman pohjalta. Tämä havainnointimuoto edellyttää, että tutkija pääsee sisään tutkittavaan yhteisöön ja tutkijan ja tutkittavien välillä on merkittäviä sosiaalisia suhteita. (Vilka 2006, 44–45.)

Tässä opinnäytetyössä en käytä tutkimuksellisia menetelmiä, vaan käytän erilaisia keinoja toteuttaakseni konkreettisen tuotoksen. Nämä keinot ovat lasten havainnointi ja heidän mielenkiinnon kohteidensa huomioiminen, koko päiväkodin osallistaminen työn suunnitteluun sekä haastattelu alkukartoituksen tekemiseen. Havainnoinnissa käytän hyödyksi osallistuvaa havainnointia, jossa osallistun itse toimintaan ja kerään samalla tietoa.

6.3 Ideointi ja suunnittelu

Idea opinnäytetyöhön syntyi joulukuussa 2016. Etsin aihetta, joka liittyisi varhaiskasvatukseen, ja halusin, että opinnäytetyöstä on hyötyä tilaajalle. Olin ollut työharjoittelussa Päiväkoti Myllynrattaassa, jossa mediakasvatusta pyrittiin lisäämään. Päiväkodista nousi tarve valmiille materiaalille, jota työntekijät voisivat käyttää hyödyksi mediakasvatuksessa. Päiväkoti kuului alueeseen, jossa näkyi vahvasti kielten ja kulttuurien moninaisuus. Päiväkoti on vain kaksi vuotta vanha, eikä sinne ole ehtinyt kertyä materiaalia S2-opetuksesta. Arjen keskellä materiaalien kokoaminen ja tuokioiden suunnittelut vievät paljon aikaa työntekijöiltä. Minua oli kiinnostanut S2-opetus jo aikaisemmin, mutta mediakasvatuksesta minulla ei ollut kokemusta. Lähdin etsimään tietoa S2-opetuksesta ja mediakasvatuksesta ja pohdin, miten voisin nämä yhdistää. Löysin Tilanne päällä! Näkökulmia S2-opetukseen -kirjan, joka oli suunnattu peruskoulun opettajille, mutta löysin sieltä tietoa, mitä soveltaa varhaiskasvatukseen. Kirjan avulla sain idean monimediaisesta kieltenopetuksesta, josta ei ollut vielä yhtään teoriatietoa varhaiskasvatukseen liittyen.

Sain Päiväkoti Myllynrattaasta määräaikaisen sijaisuuden ja jatkoin työskentelyä samassa lapsiryhmässä, jossa olin suorittanut työharjoittelun. Tämä mahdollisti sen, että minun oli helppo ryhtyä ideoimaan opinnäytetyön toteutusta. Ensin lähdin etsimään opinnäytetyötä varten teoriatietoa. Tietoa löytyi alan kirjoista, internetistä ja työpaikaltani päiväkodista. Kyselin paljon päiväkodin työntekijöiltä aiheesta ja luin myös aiheesta jo tehtyjä opinnäytetöitä. Etuni opinnäytetyön tekemisessä oli se, että olin töissä päiväkodissa ja sain sieltä paljon vinkkejä. Ryhmän lapset olivat minulle jo tuttuja, joten osallistuvan havainnoinnin hyödyntäminen materiaalia kootessani oli helppoa.

6.4 Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet

Etsin tietoa aikaisemmista tutkimuksista ja hankkeista erityisesti mediakasvatukseen liittyen. Tarkoitukseni oli saada ideoita siihen, minkä tyyppisen materiaalin toteutan ja mitä mediakasvatuksen keinoja ja menetelmiä siihen otan. Löytämistäni tutkimuksista ja hankkeista nousivat esille Oivalluksia Eskarista! -hanke, Mediamuffinssi sekä päiväkotia Ylä-Malmin suunnittelema Meriseikkailu.

Oivalluksia eskarista! – monilukutaitoa ja mobiilia oppimista edistämässä oli Helsingin varhaiskasvatusvirastossa 1.8.2015–31.12.2016 käynnissä oleva kehittämishanke, jonka sai Opetus- ja kulttuuriministeriön tukea. Sen tavoitteena oli vahvistaa uudistuvan opetussuunnitelman edellyttämää osaamista esiopetusryhmissä. Vuonna 2017 hanke laajeni varhaiskasvatuksen puolelle Opetushallituksen tuella. Oivalluksia eskarista! -hankkeen aikana kehitettiin tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntäviä pedagogisia käytäntöjä ja oppimisympäristöjä esiopetuksessa sekä vahvistettiin varhaiskasvattajien mediapedagogista osaamista ja lasten monilukutaidon kehittymistä. Hankkeen jälkeen varhaiskasvattajat ovat kokeneet mediakasvatustaitojensa vahvistuneen ja asenne sitä kohtaan on muuttunut. Hanke mahdollisti myös mediakasvatuksen hyvien käytäntöjen siirtymisen esiopetusryhmien arkeen. (Hemilä, Laakkonen, Tossavainen & Sommers-Piironen 2016, 1–2.) Hanketta oli toteutettu myös päiväkotit Myllynrattaassa, ja päiväkodin esikouluryhmät olivat saaneet sitä kautta tabletit ryhmilleen. Hanke oli järjestänyt erilaisia työpajoja päiväkodin henkilökunnalle. Pääsin itse yhteen hankkeen työpajaan, josta oli minulle suuri hyöty opinnäytetyön materiaalia työstäessäni.

Mediamuffinssi oli vuosina 2006–2007 toiminut hanke, jonka tavoitteena oli pienten lasten ja heidän kasvattajien mediataitojen kehittäminen. Hankkeen keskeisinä toteuttajina olivat Kerhokeskus – koulutyön tuki ry., Koulukinoyhdistys ry. ja Mediakasvatuskeskus Metka ry. Hankkeen pohjalta Stakes ja Opetusministeriö julkaisivat oppaan *Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa*. Oppaan mukaan medialla on suuri vaikutus lasten jokapäiväiseen elämään ja mediakasvatuksen avulla lapset oppivat vastuullista median käyttöä. Mediakasvatusta voidaan tarkastella neljästä näkökulmasta, jotka ovat taidekasvatuksellinen, teknologiakasvatuksellinen, yhteiskunta- ja kulttuurikriittisesti painottuva sekä suojelullinen näkökulma. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 3, 6–7.) Vaikka Mediamuffinssi-hanke on jo vanha hanke, se oli koonnut paljon hyvää materiaalia, jota voi hyödyntää nykypäivän varhaiskasvatuksessa. Mediamuffinssilta sain itse paljon ideoita opinnäytetyöni materiaalin tekemiseen.

Meriseikkailu on Päiväkoti Ylä-Malmin tekemä toiminnallinen peli lapsille, jonka ajatuksena on lisätä lapsiryhmän yhteenkuuluvuutta erilaisten yhteistoinnallisten leikkien avulla. Se on saanut vaikutteita medioista ja eri lastenpeleistä. Meriseikkailu on suunnattu esi- ja alkuopetusikäisille. Sen tavoitteena on antaa lapsille onnistumisen ja oppimisen kokemuksia sekä yhteisöllisiä elämyksiä. Siinä edetään helposta alkutasosta lähtien vaikeimpiin tasoihin, jotka vaativat lapsilta enemmän keskittymistä. Pelissä yhdessä toimiminen on edellytys tehtävien onnistumiselle. (Jauho & Vuorikoski 2016.) Meriseikkailu toimi opinnäytetyöni materiaalin ideoinnin esikuvana. Materiaalistani ei tullut Meriseikkailun tyylistä peliä, mutta Meriseikkailun tarinanomaisuus sekä eteneminen helpoimmista osioista vaikeampiin osioihin näkyvät omassa materiaalisani.

6.5 Materiaalin työstäminen

Otin 23.2.2017 sähköpostitse yhteyttä Johanna Sommers-Piiriseen, joka toimii Oivalluksia eskarista varhaiskasvatukseen -hankkeessa projektivastavana. Hankkeen tarkoituksena on edistää monilukutaitoa ja mobiilia oppimista Helsingin varhaiskasvatuksessa. Kysyin häneltä vinkkejä opinnäytetyöni aiheeseen ja olisiko hänellä jotain näkökulmaa siihen. Sain vastauksen 14.3.2017, ja siinä hän kertoi, että he ovat hankkeen tiimoilta tehneet paljon yhteistyötä S2-lastentarhanopettajien kanssa ja ovat järjestäneet juuri tähän teemaan liittyen työpajoja. Hän kehotti osallistumaan yhteen työpajaan 26.4.2017: ”Siinä voisi olla yksi mahdollisuus linkittää aihetta opinnäytetyöhösi kasvattajien osaamisen ja sen kehittämisen näkökulmasta. Ehkäpä siinä yhteydessä voisit kerätä jotain aineistoakin...?”

Johanna Sommers-Piironen neuvoi ottamaan yhteyttä hankkeen projektityöntekijöihin Heli Hemilään ja Jerkka Laakkoseen, jotka ovat työstäneet S2-temaa enemmän. Laitoin heille sähköpostia 19.3.2017 ja kerroin ideani opinnäytetyöstäni. Jerkka Laakkonen vastasi 20.3.2017 ja sanoi olevansa samaa mieltä siitä, että työpajaan kannattaa osallistua.

28.2.2017 päiväkodissa Matkailijat ryhmässä oli käymässä alueen S2-lastentarhanopettaja Minna Lyytinen. Kävin hänen kanssaan keskustelua siitä, miten hän käyttää työssään mediakasvatusta. Hänellä oli käytössä tabletti, ja hän

kertoi monia sovelluksia ja pelejä, mitkä ovat hyviä S2-oppimisen näkökulmasta. Lisäksi hänellä on käytössään paljon kirjoja, jotka ovat myös mediakasvatusta.

6.4.2017 pidin opinnäytetyöni alkuseminaarin ohjaavan opettajani Virve Remksen kanssa. Seminaarissa esittelin opinnäytetyöni suunnitelman ja keskustelimme opinnäytetyön aiheesta.

10.4.2017 kävimme keskustelun opinnäytetyöstäni päiväkodin johtajan Päivi Kortelaisen ja lastentarhanopettaja Liisa O'Reardonin kanssa. Kerroin heille suunnitelmistani, ja he rohkaisivat kokeilemaan mediakasvatuksen menetelmiä oman ryhmän kanssa. Päivi Kortelainen suositteli ottamaan yhteyttä S2-lastentarhanopettaja Mirkka Rouhioon.

10.4.2017 laitoin sähköpostia S2-lastentarhanopettajalle Mirkka Rouhiolle. Hän työskentelee Mellunkylän varhaiskasvatusalueella ja kuulin päiväkodin johtajalta, että heillä on käytössä jokin salkku, mikä sisältää S2-opetukseen ja mediakasvatukseen materiaalia. Kysyin, millainen salkku on ja mitä se pitää sisällään. Hän vastasi 11.4.2017 sähköpostitse, että heillä on Mellunkylän alueella käytössä digikassi, joka kiertää päiväkodeissa. Se on tarkoitettu ensisijaisesti tieto- ja viestintätekniikan taitojen harjoitteluun, mutta tukee myös suomen kielen oppimista, koska S2-lastentarhanopettajat ovat kasanneet sen ja koordinoivat sen varausta. Digikassi sisältää muun muassa kaksi tablettia, kaksi Bee-Bot -robottia, mikrofonin, kaiuttimen ja koodauspläjäys-korttipakan. Mirkka Rouhio kertoi olevansa valmis keskustelemaan aiheesta puhelimitse.

Puhuimme Rouhion kanssa puhelimesta 18.4.2017. Hän kertoi, että mediakassi on ollut heillä käytössä viime syksystä lähtien ja idea lähti Oivalluksia eskarista! -hankkeesta. Mediakassia koordinoivat Mellunkylän alueen S2-lastentarhanopettajat, ja se on mahdollista varata päiväkodin ryhmään. Rouhio kertoi mediakassin sisällöstä ja miten sitä on mahdollista käyttää. Häneltä sain paljon ideoita omaa materiaaliani varten. Rouhio on huomannut työssään, että mediakasvatuksen menetelmistä on hyötyä S2-opetuksessa. Laitteet, kuten tabletti, ovat lapsista mielenkiintoisia. Tabletti on usein myös tuttu väline lapsille, ja sen avulla voi käyttää monipuolisesti erilaisia sovelluksia. Tablettia

käytettäessä on muistettava aikuisen rooli. Aikuinen ohjaa sen käyttöä oikeaan suuntaan ja huomioi samalla lapsen osallisuuden. Tabletin avulla lapsi pääsee itse tekemään ja oppii esimerkiksi toisten huomioon ottamista ja ongelmaratkaisutaitoja.

26.4.2017 osallistuin Oivalluksia! -työpajaan, jonka järjesti Helsingin kaupungin Oivalluksia eskarista varhaiskasvatukseen! -projekti. Työpajan pitivät projektityöntekijät Heli Hemilä ja Jerkka Laakkonen. Työpajassa kävimme läpi erilaisia mediakasvatukseen liittyviä leikkejä ja tehtäviä. Sain työpajasta paljon ideoita opinnäytetyöni tuotosta varten. Opin käyttämään Bee-Bot -robottia, joka on ollut päiväkodilla jonkin aikaa käyttämättömänä.

Kevään 2017 aikana testasin erilaisia mediakasvatukseen liittyviä tuokioita lapsiryhmän kanssa ja tein samalla havainnointia. Pidin tuokioita viikoittain ja suunnittelin ne osaksi lapsiryhmän toimintaa. Havainnoin koko ajan samalla, mistä lapset innostuvat ja mitä kaikkea 4–5 -vuotiaiden lasten kanssa voi tehdä liittyen mediakasvatukseen. Huomioin erityisesti S2-lapset ja kuinka he innostuivat mediakasvatuksen kautta oppimisesta. Erityisesti tabletin käyttö oli lapsille mieluista. Mobiilipelit nousivat lasten suosikeiksi, ja pelejä löytyy monia, joiden avulla harjoitella suomen kieltä. Pelien lisäksi lapset oppivat käyttämään tablettia monipuolisesti kuvaamiseen, videointiin, äänittämiseen sekä tiedon etsintään. Lisäksi lapset tutustuivat Bee-Bot -robottiin.

Alusta asti ajatuksena oli koota materiaalipaketti, johon sisältyy erilaisia tuokioita ja leikkejä, jotka ovat samalla mediakasvatusta ja S2-opetusta. Halusin, että materiaalissa on jokin teema, joka vie sitä loogisesti eteenpäin. Lapsiryhmän kanssa toimiessani huomasin, että leikillisyys ja tarinat ovat lapsista mielenkiintoisia ja niiden avulla he oppivat asioita. Halusin yhdistää materiaaliin leikin, jonka kautta lapset pääsevät kokemaan mediakasvatusta ja voivat edetä sen avulla yhä vaikeampiin osioihin.

Kesällä 2017 aloitin materiaalin kokoamisen keväällä tehtyjen havaintojeni pohjalta. Lähdin kokoamaan materiaalia siltä pohjalta, mitä olin kokeillut ryhmäni lasten kanssa ja mitkä olivat toimineet hyvin. Otin huomioon lapsiryhmän mielenkiinnon kohteet. Tämä näkyi siinä, että materiaalin käyttämiseen tarvittava laite on ainakin tabletti. Tabletin lisäksi voi käytössä olla myös älypuhelin,

kamera, tietokone ja Bee-Bot -robotti. Lasten mielenkiinto erilaisia medialaitteita kohtaan näkyi heistä selkeästi kevään aikana. Kevään aikana huomasin, että lapset toimivat parhaiten yhteistyössä toistensa kanssa ollessaan pienryhmissä. Leikit sujuivat paremmin, ja heidän oli helpompi keskittyä toimintaan. Tästä syystä tein koko materiaalin pienryhmän kanssa toteutettavaksi. Pienryhmällä tarkoitan ryhmää, jossa on 5–7 samanikäistä lasta. Pienryhmässä lapset auttoivat toisiaan, kannustivat ja oppivat toisiltaan.

Lapsiryhmä, jota havainnoin materiaalia kootessani, toimii kolmessa pienryhmässä. Pienryhmien nimet ovat Karhut, Jänikset ja Oravat. Lapsiryhmä käy viikoittain metsäretkillä, joten oli luontevaa yhdistää opinnäytetyön tuotokseen metsä- ja eläinteema. Siitä tuli idea tarinaan Pöllöstä, joka on karhun, oravan ja jäniksen ystävä ja opettaa heille ja lapsille suomen kieltä mediakasvatuksen keinoilla. Materiaalissa otin huomioon lasten iän ja halusin toiminnan olevan heille tarpeeksi haastavaa. Halusin myös, että toiminta vaikeutuu ajan myötä, kun lapset opettelevat tarinan avulla uusia asioita. Materiaalin on tarkoitus antaa paljon mahdollisuuksia sen toteuttamiseen omasta lapsiryhmästä riippuen. Halusin ottaa materiaaliin mukaan kuvia, jotka tukevat toimintaa, mitä ollaan tekemässä. Huomasin kevään aikana, että kuvien käyttö S2-lasten kanssa auttoi heitä hahmottamaan päivärytmiä ja lisäämään vuorovaikutusta heidän kanssaan. Aina ei tarvitse sanoja, jos asian voi näyttää kuvasta ja kuvat itsessään ovat jo mediakasvatusta. Materiaalia kootessani käytin hyväksi erilaisia lähteitä, mutta hyödynsin myös omia ideoitani.

15.9.2017 annoin opinnäytetyöni tuotoksen Päiväkoti Myllynrataan ja Myllytuvan henkilöstölle testattavaksi omien ryhmiensä kanssa. Annoin heille palautelomakkeen (Liite1), johon laitoin viimeiseksi palautuspäiväksi 6.10.2017. Vaikka opinnäytetyöni tuotos on suunniteltu toteutettavaksi 5-vuotiaiden lasten kanssa, halusin mielipiteen myös pienempien ja isompien lasten kanssa työskenteleviltä, jotta tiedän, onko materiaali muokattavissa eri ikäryhmiin. Palautteen sai antaa koko ryhmän puolesta ja tehdä kokonaan itse.

6.10.2017 sain palautelomakkeita yhteensä kolme. Muut ryhmät kertoivat, että he eivät olleet ehtineet testaamaan tuotosta. Yksi antoi palautteen suullisesti ja yksi sähköpostitse. Jäin vielä odottamaan muiden ryhmien palautteita. Yksi ryhmä palautti vielä palautelomakkeen. Muut ryhmät vetosivat kiireeseen,

mutta sanoivat, että ottavat materiaalin myöhemmin käyttöönsä. Päiväkoti Myllyntuvasta ei tullut yhtään palautelomaketta. Päiväkoti Myllynrattaassa ja Myllytuvassa on yhteensä yhdeksän ryhmää sekä metsäkerho.

Tein koonnin palautelomakkeista. Palautteen antoivat eri ikäisten ryhmien lasten kanssa työskenteleviä. Lapset olivat 1–6-vuotiaita. Eniten palautteita antoivat 6 -vuotiaiden kanssa työskentelevät. Joitakin osioita oli testattu, mutta osa antoi palautteen sillä perusteella, mitä omassa ryhmässä olisi mahdollista testata. Tablettiin tutustuminen erilaisten leikkien avulla ja erilaisten asioiden, kuten lelujen tai kaverin kuvaaminen, osoittautuivat Päiväkoti Myllynrattaan henkilökunnan mielestä hyväksi osioiksi. Työntekijöiden mielestä materiaalissa oli erityisen hyvää materiaalin huomiointi, joka on helposti saatavilla. Materiaalissa olivat selkeät ohjeet ja valmis tarina, johon lasten oli helppo päästä mukaan. Työntekijät pitivät siitä, että osioita ei tarvitse tehdä järjestyksessä ja valmis kuvatuki oli tukemassa tarinaa ja oppimista. Työntekijät kuvailivat materiaalin toimintaa monipuoliseksi, jossa oli otettu huomioon eritasoiset lapset. Materiaalit olivat muokattavissa ja niiden teemat olivat lapsille ajankohtaisia. Materiaalin koettiin tukevan lapsen mediaosaamista ja kielellistä kehitystä.

Kehittämiskohteita ei materiaalista tullut paljon esille. Ainoastaan yhdestä osiosta tarkennettiin lapsen yksityisyyden suojaamista ja materiaalin sivujen asetteluun toivottiin parannusta. Lisäksi osioihin tuli lisää ideoita siitä, miten ne ovat muokattavissa pienemmille lapsille. Otin nämä asiat huomioon tehdesäni muokkauksia materiaaliin. Yksi palaute oli myös se, että päiväkodeissa ja ryhmissä ei välttämättä ole käytössä tarvittavia laitteita, kuten tablettia tai Bee-Bot -robottia.

Päiväkodin henkilökunnan palautteista nousi selvästi esille, että materiaali sopii parhaiten yli 3-vuotiaille ja eskariryhmässä olevat olivat kokeilleet eniten osioita ja saaneet siitä eniten hyötyä. Materiaalin soveltaminen eri-ikäisille lapsille jakoi henkilökunnan mielipiteitä. Osa koki, että osioita olisi mahdoton toteuttaa alle 3-vuotiaiden kanssa. Osa taas koki, että osiot olisivat helposti muokattavissa myös pienemmille lapsille.

6.6 Valmis materiaali

Tein muokkauksia materiaaliin henkilökunnan palautteiden perusteella ja luovutin sen päiväkodin käyttöön sähköisesti 14.1.2018. Esittelin materiaalin 29.1.2018 talon kokouksen aikana henkilökunnalle. Sain palautteeksi, että olisi hyvä, että koko materiaali tulisi tulostettuna ja laminoituna päiväkodin leilulainaamoon. Sieltä ryhmät voivat lainata materiaalin omaan käyttöönsä, ja sitä ei tarvitse aina uudestaan tulostaa. Tulen tekemään materiaalin tulostamisen ja laminoinnin talven aikana.

Materiaalin nimeksi tuli: ”Pöllön tarina - Mediakasvatuksen hyödyntäminen varhaiskasvatuksen S2-opetuksessa”. Materiaaliin (Liite 2) on koottu erilaisia leikkejä ja tuokioita, joita voi toteuttaa lasten kanssa ja opetella suomen kieltä mediakasvatuksen keinojen avulla. Jokainen osio on suunniteltu pienryhmälle, jossa on noin 5–7 lasta. Tarvittaessa osioita voi muokata isommallekin ryhmälle. Osiot on suunniteltu noin 4–5-vuotialle lapsille, mutta niitä pystyy soveltamaan myös pienempien ja isompien lasten kanssa. Mukana leikeissä kulkee pöllö, joka kertoo tarinaa joka osion aikana. Pöllö toimii myös aikuiselle muistuttajana. Kun pöllö on esillä, aikuinen tietää, että opetellaan suomen kieltä. Melkein jokaiseen osioon kuuluvat myös kuvat, jotka tukevat kielen oppimista. Kuvat voi tulostaa siihen kuuluvan tekstiosuuden kanssa kaksipuoleisena, jolloin toisella puolella näkyvät ohjeet ja tarina, ja toisella puolella näkyvät kuvat lapsille. Paperin voi laminoida, jotta sitä voi käyttää uudestaan. Pöllön tarinan kannalta osioita ei tarvitse suorittaa järjestyksessä ja sieltä voi valita omalle ryhmälle soveltuvat osiot. Materiaalin toteuttamiseen tarvitsee ainakin tabletin ja pöllö-käsinuken. Ohjeissa on lueteltu myös muita tarvikkeita, joita ei ole pakko omistaa käyttääkseen materiaalia.

Materiaali alkaa ohjeilla ja sen jälkeen jatkuu pöllön alkutarinalla (Liite 3), jossa se kertoo, kuka se on ja mitä ryhdytään tekemään. Ensimmäisellä kerralla on tarkoitus tutustua tabletin käyttöön. Alkutarina on hyvä käydä läpi ennen materiaalin muita osioita. Materiaali koostuu kuudesta teemasta, joiden alle on koottu teemaan liittyviä leikkejä tai tuokioita. Teemat ovat kuvaaminen, äänittäminen, videokuvaaminen, mainokset, koodaus ja pelaaminen. Osa teemoista vaikeutuu, ja niitä kannattaa tehdä osio kerrallaan, kuten koodaus tai videokuvaaminen. Oman tarinan tekemiseen tarvitsee jo paljon taitoja, joita

kannattaa harjoitella ennen sen aloitusta. Videokuvausta ennen kannattaa kokeilla ensin pelkkää valokuvausta ja äänitystä.

Teemassa ”koodaaminen” on lopussa ideoita, miten Bee-bot -robottia voi käyttää. Bee-bot -robottiin on olemassa monia erilaisia lattiamattoja ja sen avulla voi tehdä erilaisia tehtäviä. Robotti on hyvä S2-opetuksessa, sillä sen voi koodata liikkumaan lattiamatolla erilaisiin kohteisiin ja sanoittaa suomen kielen sanoja ja käydä läpi erilaisia käsitteitä. Ennen robotin käyttöä on hyvä harjoitella koodausta leikkien avulla, jotta perusidea on lapsille selvää. Lattiamattoja on helppo tehdä myös itse. Materiaalissa on ohje lattiamaton tekemiseen. Osioon kuuluu tarinaosuus, mutta se ei sisällä toimintaa tukevia kuvia. Tämä johtuu siitä, että Bee-bot -robotilla voi tehdä monenlaisia asioita riippuen matosta, että ne tarvitsisivat omanlaisensa kuvat.

Teemaassa ”pelaaminen” on listattuna erilaisia sovelluksia ja pelejä, joita voi ladata useammille tableteille ilmaiseksi. Pelit ovat sellaisia, joiden avulla lapsi voi opetella suomen kieltä. Osassa peleissä tulee automaattisesti suomen kielen ääntä, mutta osa on englanniksi ja aikuisen tulee sanoittaa pelin sanoja suomeksi. Teemaan kuuluu tarinaosuus, mutta se ei sisällä toimintaa tukevia kuvia. Tämä johtuu siitä, koska pelejä on paljon ja jokainen peli tarvitsisi omanlaiset kuvat.

6.7 Arviointi

Kokosin materiaalia varten ideoita pitkin vuotta ja laitoin ne itselleni ylös. Materiaaliin löytyi runsaasti lähdemateriaalia, joten haastavin osuus oli siinä, että osa piti karsia pois. Osa materiaalin osioista on suoraan kirja- tai internet-lähteistä. Materiaalissa on osioita, jotka olen kuullut joskus joltain, jolloin lähdeä oli vaikea selvittää. Osa osiosta on omia ideoitani. Jokaisen osion muokkasin Pöllön tarinaan sopivaksi ja kirjoitin omin sanoin. Mielestäni materiaalista muodostui kattava paketti päiväkodin käyttöön sopivaksi.

Materiaalia kootessani minulla oli etu siinä, että työskentelin samassa ryhmässä, jota havainnoin opinnäytetyötä varten. Työskentelin lasten kanssa päivittäin ja tunsin heidät hyvin. Tiesin heidän mielenkiinnon kohteensa ja mistä he innostuvat. Toisaalta en päässyt kokeilemaan materiaalia muiden lasten

kanssa. Materiaali on nyt hyvin paljon sen näköinen, mistä oma lapsiryhmäni oli innoissaan ja mitä heidän kanssaan pystyi tekemään. Olisin voinut testata materiaalin osioita muiden ryhmien lasten kanssa. Siitä olisi saanut erilaisia näkökulmia materiaaliin.

Kun annoin päiväkodin muille ryhmille testattavaksi materiaalin ja annoin täytettäväksi palautelomakkeen, olivat esikouluryhmät innokkaimmat kokeilemaan osioita. Olisin toivonut enemmän, että ryhmät olisivat kokeilleet materiaalia, mutta he vetosivat kiireeseen. Ryhmillä oli kolme viikkoa aikaa testata materiaalia ja osa sai pyydettäessä lisää aikaa, mutta palautteita ei tullut kuin neljältä eri ryhmältä. Olin kertonut, että koko materiaalia ei tarvitse testata, vaan voi kokeilla sieltä osioita, jotka koee ryhmälleen sopivaksi. Kolmen viikon aikana olin vähän muistutellut ryhmiä palautelomakkeen palautuksesta, mutta muistuttelua olisi pitänyt tehdä enemmän. Ryhmille olisi pitänyt antaa enemmän aikaa testata materiaalia, ehkä jopa 1,5–2 kuukautta. Päiväkodissa on usein kiire ja tilanteet muuttuvat nopeasti henkilökunnan poissaolojen myötä.

Mielestäni materiaali on monikäyttöinen, sillä sitä voi soveltaa eri-ikäisten lasten kanssa. Sitä voi myös käyttää lapsiryhmän kanssa, jossa ei ole S2-lapsia. Tarina on yksinkertainen, ja sitä voi tarvittaessa jatkaa tai muokata haluamallaan tavalla. Tulen käyttämään materiaalia itse jatkossa. Sen pohjalta voi suunnitella uusia leikkejä ja muokata niitä aina lapsiryhmälle sopivaksi. Kuvat olisi voinut tehdä pienemmäksi, jotta yhdelle sivulle olisi mahtunut niitä enemmän. Toisaalta nyt ne ovat isot ja selkeät. Kuvia on yhdellä A4-sivulla kuusi.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli lisätä mediakasvatuksen osaamista päiväkodissa ja antaa siihen tarkoitukseen käytännön materiaalia. Opinnäytetyön pääkysymyksenä oli: ”Miten mediakasvatuksen keinoja voi hyödyntää S2-opetuksessa varhaiskasvatuksessa.” Olin havainnoinut lapsiryhmää ja sen pohjalta koonnut materiaalin. Materiaali koostui mediakasvatukseen liittyvistä leikeistä ja tuokioista, joiden tarkoituksena oli samalla tukea suomen kielen oppimista. Onnistuin vastaamaan asettamaani pääkysymykseen hyvin. Olin onnistunut

kokoamaan materiaalin, jossa oli paljon erilaisia osioita mediakasvatuksen keinoista ja menetelmistä. Jokaisessa osiossa lähtökohtana oli suomen kielen oppimisen tukeminen. Opinnäytetyön aihe oli ajankohtainen, koska Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma painottavat mediakasvatuksen ja tieto- ja viestintäteknologia taitojen merkitystä varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyöni aiheesta ei ollut aikaisempaa lähdemateriaalia, joten tietoa piti soveltaa ja se oli haasteena alussa. Tietoa löytyi peruskoulun ja jopa ammattikorkeakoulun näkökulmasta ja tuntui, että sitä ei pysty soveltamaan ollenkaan alle kouluikäisille. Isona erona oli se, että tieto perustui siihen, että lapsi osaa jo lukea. Mediakasvatuksen keinoja oli paljon sellaisia, joissa tarvitsi osata lukea esimerkiksi sosiaalisen median käyttö. Huomasin kuitenkin pian, että teoriapohja voi olla samanlainen kouluikäisten tai jopa aikuisten oppimisen pohjalla, mutta menetelmät, joita käytetään, ovat erilaisia. Ammattikorkeakoululaiset saattavat käyttää kielenoppimisessa hyödyksi sähköistä portfolioa, mutta alle kouluikäisten kanssa menetelmät ovat paljon yksinkertaisempia. Esimerkiksi erilaisten medialaitteiden käyttö alle kouluikäisten lasten kanssa on heille mieluisaa. He pelaavat, ottavat kuvia ja käyttävät erilaisia sovelluksia mielellään älypuhelimella tai tabletilla. Oppiminen medialaitteiden avulla on helppoa, koska medialaitteet ovat jo itsesään heidän mielenkiinnonkohteensa. Huomasin opinnäytetyötä tehdessäni, että medialaitteet antavat paljon erilaisia mahdollisuuksia oppimisen kannalta.

Opinnäytetyön aikana luin paljon Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaa. Etsin niistä tietoa omaa opinnäytetyötä varten, mutta sisäistin tekstiä kuin itsestään ja samalla omaksuin sieltä tietoa, joka on tärkeää osata lastentarhanopettajan työssä. Minulla oli jonkin verran aikaisempaa tietoa S2-opetuksesta varhaiskasvatuksessa, mutta opinnäytetyöprosessin aikana sain siitä paljon uutta tietoa. Tällä hetkellä otan suomen kielen oppimisen huomioon jokapäiväisissä tilanteissa ja käytän paljon enemmän kuvia avuksi. Mediakasvatuksesta minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta. Olin kuullut käsitteen, mutta en tiennyt, mitä se tarkoittaa käytännössä. Työharjoittelun aikana innostuin siitä ja halusin sen osaksi opinnäytetyötäni. Opinnäytetyöprosessin aikana sain kattavan tiedon mediakasvatuk-

sesta ja siitä, miten sitä voi toteuttaa lapsiryhmän kanssa. Tällä hetkellä minulla on paljon siihen liittyviä ideoita, joita voin käyttää työssäni lastentarhanopettajana. Opinnäytetyön materiaali tarjoaa minulle myös hyvän työvälineen.

Opinnäytetyön materiaalista hyötyvät päiväkotiympäristössä lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat. Lisäksi sitä voi käyttää hyödyksi alueen S2-lastentarhanopettaja, joka voi jakaa sitä hyödyllisenä materiaalina päiväkodeissa. Materiaali antoi päiväkotiympäristössä henkilökunnalle uusia ideoita toteuttaa mediakasvatusta. Päiväkodissa on ollut mediakasvatukseen liittyvä koulutus, mutta uusimmat työntekijät eivät ole sitä käyneet. Materiaali on erittäin hyödyllinen heille. Vaikka mediakasvatuksesta on puhuttu paljon päiväkotiympäristössä, olen huomannut, että sitä voisi vielä lisätä ryhmien arjessa. Opinnäytetyön materiaalin avulla työntekijät saavat tietoa siitä, miten S2-opetusta voi toteuttaa mediakasvatuksen keinojen avulla. Materiaalista voi huomata, miten mediakasvatus ja kielen oppiminen nivoutuvat toisiinsa.

Parannettavaa minulla on opinnäytetyöprosessin aikataulussa pysymisessä. Olin arvioinut, että opinnäytetyö valmistuu syksyllä 2017, mutta sain sen valmiiksi tammikuussa 2018. Prosessi vei enemmän aikaa kuin olin arvioinut. Siihen vaikutti se, että tein koko ajan täysipäiväistä työtä. Koin myös raskaana sen, että oma työpaikka linkittyi opinnäytetyöhön. Prosessin pitkittymisestä ei ollut haittaa lopputuloksen saavuttamiseen.

7.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus voi olla eettisesti luotettavaa ja tulokset uskottavia, jos se on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat rehellisyys ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja niiden esittämisessä. Tieteellisessä tutkimuksessa toteutetaan avoimuutta ja muiden tutkijoiden töitä kunnioitetaan. (Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta 2012, 6.)

Hain opinnäytetyötäni varten asiaankuuluvan tutkimusluvan Helsingin kaupungilta. Tiedotin lasten huoltajille päiväkodin lapsiryhmän kuukausikirjeessä, että teen opinnäytetyötä, jota varten havainnoin lapsiryhmän lapsia. Kerroin heille,

mihin käytän tietoja. Kerroin myös sen, että tulen tiedottamaan valmiista opin-
näytetyöstä ja kerron, mistä valmiin työn pääsee lukemaan. Painotin huolta-
jille, että yksittäisiä lapsia ei opinnäytetyössäni mainita. Annoin huoltajille mah-
dollisuuden tulla kysymään opinnäytetyöniprosessista enemmän ja olin valmis
kuulemaan heidän mielipiteitään. Sosiaalialan ammattieettisten periaatteiden
mukaisesti sosiaalialan ammattilaista sitoo salassapitovelvoite, johon sisältyy
salassapitovelvollisuus. Lisäksi asiakkaan tietoja ei saa luovuttaa eteenpäin
ilman asiakkaan suostumusta. (Talentia 2017, 38.) Kertomalla tarkasti opin-
näytetyöstä lasten huoltajille otin salassapitovelvollisuuden huomioon. Opin-
näytetyöstä ei aiheutunut haittaa asiakkaalle, sillä se oli toiminnallinen opin-
näytetyö ja jokaisen asiakkaan yksityisyyden suoja säilyi. Tutkimus suoritettiin
koko lapsiryhmää havainnoimalla, joten yksittäiset asiakkaat eivät nousseet
siitä esille. Otin huomioon lasten mielipiteitä koko opinnäytetyöprosessin ai-
kana.

Opinnäytetyöprosessin aikana työelämä on ollut tiiviisti mukana ja olen anta-
nut heille mahdollisuuden kertoa omia näkemyksiään. Esittelin valmiin opin-
näytetyön materiaalin heille ja annoin sen päiväkodin vapaaseen käyttöön.
Opinnäytetyössäni käyttämässä osallistuvassa havainnoinnissa saattaa olla
se ongelma, että havainnoitsija tekee havaintojen sijaan tulkintoja. Oma etuni
havainnoinnissa oli se, että lapsiryhmä oli minulle tuttu ja työskentelin heidän
kanssaan päivittäin. Uskon, että tämä vähensi tulkintojen tekemisen riskejä.
Olemalla itse mukana havainnointitilanteessa aktiivisena osapuolena saatoin
vaikuttaa asioiden kulkuun ohjaamalla sitä johonkin suuntaan. Näin kuitenkin
selkeästi, mistä lapset innostuivat ja mistä eivät. Näin myös sen, mitä he pys-
tyivät tekemään ja mitkä olivat heille liian helppoja tai vaikeita. Opinnäytetyöni
tarkka prosessin kuvaus ja materiaalin työstämisen vaiheet tukevat sitä, että
tieto on luotettavaa.

Opinnäytetyön luotettavuutta tuki myös se, että käytin mahdollisimman uutta
lähdemateriaalia. Käyttämäni lähdemateriaali oli korkeintaan seitsemän vuotta
vanhaa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Suoraan aiheeseen oli han-
kalaa löytää lähteitä ja jouduin soveltamaan löytämäni tietoa varhaiskasva-
tukseen sopivaksi. Varhaiskasvatuksesta, mediakasvatuksesta ja S2-opetuk-

sesta löytyi paljon tietoa, mutta mediakasvatuksen ja S2-opetuksen yhdistämisestä ei löytynyt kuin yksi kirjalähde. Lähdemateriaalin käyttö jäi tästä syystä hieman suppeaksi.

7.2 Jatkotutkimusehdotukset

Ensisijainen jatkotutkimusehdotukseni on se, että voisi tutkia sitä, kuinka paljon S2-lapset oppivat suomea mediakasvatuksen keinojen avulla. Laajentaisin aiheen tutkimisen ikäluokkaa myös esikouluikäisiin, sillä he harjoittelevat jo kirjaimia ja numeroita, jolloin mediakasvatuksen keinot ja tabletin käyttö ovat eri asemassa kuin varhaiskasvatuksessa. Mielenkiintoista olisi myös nähdä, miten muissa kaupungeissa toteutetaan mediakasvatusta Helsinkiin verrattuna. Yksi jatkotutkimus voisi olla se, miten perheet voivat hyödyntää mediakasvatuksen keinoja kotona ja tukea sen avulla oman äidinkielen tai suomen kielen oppimista.

LÄHTEET

Ahonen, T., Määttä, S., Meronen, A. & Lyytinen, P. 2014. Kielenkehityksen vaikeudet. Teoksessa: *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. Toim. Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Halme, K. & Vataja, A. 2011. *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus*. Tammi.

Helsingin kaupunki tietokeskus. 2017. Lähes joka viides perusasteen oppilas opiskelee suomea toisena kielenä. Saatavissa: <http://ulkomaalaistaustaiset-helsingissa.fi/fi/opetusjakoulutus> [viitattu 25.5.2017].

Helsingin Oivalluksia eskarista! -hanke. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/180097_Ryhma_C1_Hemila_Laakkonen_Tossavainen_Sommers-Piironen_Oivalluksia_eskarist.pdf [viitattu 4.3.2017].

Jauho, M. & Vuorikoski, M. 2016. Meriseikkailu! Toiminnallista esi- ja alkuopetusta liikuntaa soveltaen. Saatavissa: <https://oivalluksiaeskarista.wordpress.com/tag/meriseikkailu/> [viitattu 18.3.2017].

Juurakko-Paavola, T. 2017. Monimediainen pedagogiikka kieltenopetuksen perustaksi. *AMK-Lehti* 1. Saatavissa: <https://uasjournal.fi/tag/monimediaisuus/> [viitattu 22.10.2017].

Laakkonen, J. & Hemilä, H. 2017. Oivalluksia! -työpaja 26.4.2017. Helsingin kaupunki.

Laakkonen, J. 2017. Lastentarhanopettaja, Oivalluksia eskarista varhaiskasvatukseen! -projektityöntekijä. Sähköpostiviesti 20.3.2017. Helsingin kaupunki Varhaiskasvatusvirasto.

Lyytinen, P. 2014. Kielenkehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa: *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. Toim. Siiskonen, T.,

Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mediataitokoulu. 2015. Mediakasvatus. Saatavissa: http://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=323&Itemid=414&lang=fi [viitattu 24.5.2017].

Mertala, P. & Salomaa, S. 2016. Kasvatuskeskeinen näkökulma varhaisvuosien mediakasvatukseen. Teoksessa: Monimuotoinen mediakasvatus. Toim. Pekkala, L., Salomaa, S. & Spisák, S. Saatavissa: http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf [viitattu 21.2.2017].

Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Ota koppi -ohjelma. Saatavissa: <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/1-%E2%80%93-monikulttuurisuus-helsingin-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa> [viitattu 25.11.2017].

Nevala, T. & Kiesiläinen, I. 2011. Kamerakynän pedagogiikka. Teoksessa: Liikkuva kuva – muuttuva opetus ja oppiminen. Toim. Hakkarainen, P. & Kumppainen, K. Kokkola: Lapin yliopisto & Jyväskylän yliopisto.

Opetushallitus. 2016a. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu 20.2.2017].

Opetushallitus. 2016b. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179053_suomi_toisena_kielena_ja_kirjallisuus.pdf [viitattu 10.1.2018].

Palao, S., Sclera & Vanninen, E. Papunetin kuvatyökalu. Saatavissa: <http://papunet.net/kuvatyoikalufi> [viitattu 14.1.2018].

Palsa, L. 2016. Käsitteellisestä hajanaisuudesta medialukutaitojen moninaisuuteen. Teoksessa: Monimuotoinen mediakasvatus. Toim. Pekkala, L., Salomaa, S. & Spisák, S. Saatavissa: http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf [viitattu 21.2.2017].

Rouhio, M. 2017. S2-lastentarhanopettaja. Puhelinhaastattelu 18.4.2017. Helsingin kaupunki Varhaiskasvatusvirasto.

Rouhio, M. 2017. S2-lastentarhanopettaja. Sähköpostiviesti 11.4.2017. Helsingin kaupunki Varhaiskasvatusvirasto.

Sintonen, S., Ohls, O., Kumpulainen, K. & Lipponen, L. 2015. Mobiilioppiminen ja leikkivä lapsi. Helsingin yliopiston verkkojulkaisuja. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/154779/Mobiilioppiminen_ja_leikkiva_lapsi.pdf?sequence=1 [viitattu 20.2.2017].

Sommers-Piironen, J. 2017. Lastentarhanopettaja, Oivalluksia eskarista varhaiskasvatukseen! -projektivastaava. Sähköpostiviesti 14.3.2017. Helsingin kaupunki Varhaiskasvatusvirasto.

Stakes & Opetusministeriö. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssihanke 2008. Saatavissa: https://www.thl.fi/documents/732587/741077/mediakasvatus_varhaiskasvatuksessa.pdf [viitattu 1.3.2017].

Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Saatavissa: <https://peda.net/kemi/varhaiskasvatus/koe/sstkp:file/download/7e9f9939f8f4f4e0a573d7fad4ac76e8d06ac9f6/S2-opetusvarhaiskasvatuksessa%20%281%29.pdf> [viitattu 5.1.2017].

Taalas, P. 2005. Change in The Making: Strategic and Pedagogical Aspects of Technology Integration in Language Teaching. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/36610> [viitattu 5.1.2017].

Talentia. 2017. Arki, arvot ja etiikka sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Talentia e-julkaisut. Saatavissa: <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/> [viitattu 14.1.2018].

Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [viitattu 14.1.2018].

Vaarala, H., Reiman, N., Jalkanen, J. & Nissilä, L. 2016. Tilanne päällä! Näkökulmia S2-opetukseen. Helsinki: Opetushallitus.

Valkonen, S. 2014a. Neljävuotias ja media. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus/4v> [viitattu 25.5.2017].

Valkonen, S. 2014b. Viisivuotias ja media. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus/5v> [viitattu 25.5.2017].

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2016. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutustu opinnäytetyöni tuotokseen ja testaa sitä oman lapsiryhmäsi kanssa. Kaikkia ei tarvitse kokeilla, valitse sieltä itse omalle ryhmällesi sopivimmat osiot. Jos et ehdi kokeilla mitään, lue tuotos läpi ja anna siitä arvioi näkökulmasta, voisitko käyttää sitä työssäsi. Täytä sen jälkeen tämä palautelomake ja palauta Venlalle viimeistään 6.10.2017. Kiitos!

Ryhmän lasten ikä:

Mitä osioita kokeilit ryhmäsi kanssa?

Mikä materiaaleissa oli erityisen hyvää?

Mitä voisi vielä parantaa?

Pystyikö materiaalin osioita soveltamaan eri ikäisille lapsille?

Mitä muuta haluat sanoa?

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	3
2	OHJEET	3
2.1	Tabletin käyttäminen ja alkutarina	4
2.2	Kim-leikki medialaitteilla	6
3	KUVAAMINEN.....	8
3.1	Arvaa kuka.....	8
3.2	Karttatehtävä	10
3.3	Kuvaa jotain.....	12
3.4	Lelut mukaan metsään	14
3.5	Kuvaseikkailu metsäteoksessa.....	16
4	ÄÄNITTÄMINEN.....	18
4.1	Mitä kuvasta kuuluu?.....	18
5	VIDEOKUVAAMINEN.....	20
5.1	Oma elokuva	20
5.2	Oma satu	24
6	MAINOKSET	26
6.1	Tunnista mainoksia.....	26
7	KOODAUS.....	28
7.1	Koodausleikki: Koodaa minut kotiin	28
7.2	Koodausleikki: Koodaaja käskee	30
7.3	Koodausleikki: Aarresaari.....	32
7.4	Bee-bot-lattiarobotti	34
8	PELAAMINEN	35
	LÄHTEET	36

2.1 Tabletin käyttäminen ja alkutarina

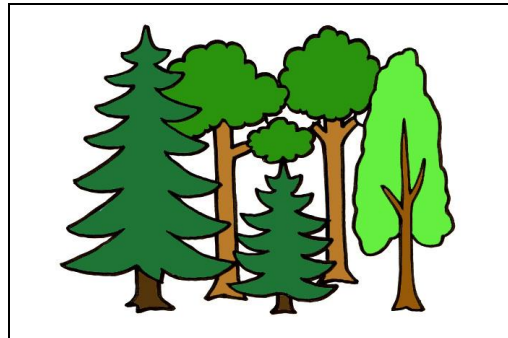
Ota tabletti ja kerro, miten se toimii. Voitte etsiä sen avulla kuvia netistä ja ottaa sillä kuvia. Tutustukaa rohkeasti siihen yhdessä lasten kanssa!

Huhuu! Minä olen vanha ja viisas pöllö. Asun metsässä yhdessä muiden eläinten kanssa. Minun ystäviäni ovat jänis, karhu ja orava sekä monet muut metsän eläimet. Tiedän paljon asioita ja osaan monta juttua, koska on elänyt niin kauan. Osaan lukea ja kirjoittaa, osaan laskea sataan ja osaan jopa leipoa pullaa! Leikin paljon eläinystävieni kanssa ja autan heitä monissa asioissa. Viime viikolla jänis oli satuttanut käpälänsä ja minä autoin häntä. Sen jälkeen jänis pystyi taas jatkamaan pomppimista. Orava tarvitsee usein apua käpyjen keräämiseen ja minusta se on mukavaa puuhaa. Yhtä asiaa meistä ei kukaan, en edes minä, vielä osaa. Nimittäin erilaisten medialaitteiden käyttöä. Olemme saaneet käyttöömmme tabletin, mutta emme osaa vielä käyttää sitä. Tulin pyytämään teiltä lapsilta apua sen käytössä. Toivon, että voimme yhdessä opetella tabletin ja median käyttöä.

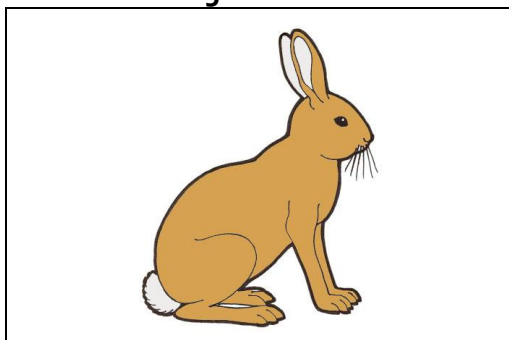
pöllö

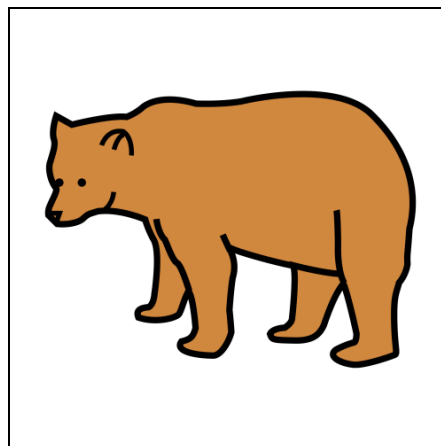
metsä

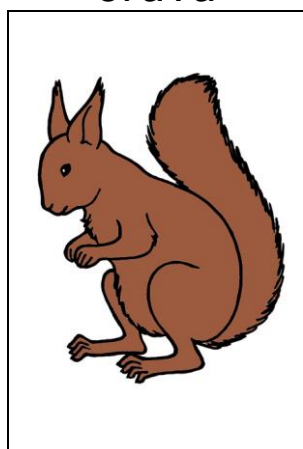
jänis

karhu

orava

tabletti

